

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
12 - 950 / 09
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел.бр.12327 датум 30.12.2009

На основу члана 138. став 1. Устава Републике Србије („Сл. гласник РС“ бр. 98/06) и чланова 17. ст. 1. и 2., 24. ст. 1., и 31. ст. 1. и 2. Закона о Заштитнику грађана („Сл. гласник РС“ бр. 79/05 и 54/07), у поступку контроле законитости и правилности рада Казнено-поправног завода у ..., Управе за извршење заводских санкција у саставу Министарства правде Републике Србије, покренутом по сопственој иницијативи, Заштитник грађана

УТВРДИО ЈЕ

У Казнено-поправном заводу у ... начињен је пропуст у раду према особи са инвалидитетом пок. Н.Н., који је због квара његових инвалидских колица објавио да је у штрајку глађу од 15. јуна 2009. године, а преминуо 30. јуна 2009. године од прекомерне дозе опојне дроге.

Пропуст у раду се огледа у неблаговременој оправци инвалидских колица пок. Н.Н., изостанку лекарских прегледа у време када је објавио да штрајкује глађу, као и у томе што није спречен у набавци и узимању опојних дрога.

Имајући у виду напред утврђене пропусте, Заштитник грађана даје Казнено-поправном заводу у ..., Управи за извршење кривичних санкција у саставу Министарства правде Републике Србије, следећу

ПРЕПОРУКУ

Када се покваре или оштете инвалидска колица, протеза или било које друго помагало за кретање особе са телесним инвалидитетом која је на извршењу казне затвора или у притвору, услед чега то лице није у могућности да се самостално креће, настали квар или оштећење треба отклонити у најкраћем могућем року, без обзира на разлог квара или оштећења.

Када лице које је на извршењу казне затвора или у притвору објави штрајк глађу, односно започне са одбијањем хране или воде, лекар мора о томе бити одмах писмено обавештен. Лекар је обавезан да одмах по пријему обавештења приступи штрајкачу глађу, прегледа га, утврди да ли је свестан последица неузимања хране и воде, а ако није да га поучи о томе, те да га свакодневно прегледа и да о сваком прегледу сачини писмени налаз.

Потребно је да буде интезивирано тестирање на дрогу свих лица на извршењу казне затвора и притворених лица за које постоји основана сумња да узимају опојне дроге, те према свима за које налаз теста буде позитиван предузети законом предвиђене мере.

Казнено-поправни завод у ..., Управе за извршење кривичних санкција у саставу Министарства правде Републике Србије, ће у року од 60 дана писменим путем обавестити Заштитника грађана о предузимању мера потребних ради спровођења ове препоруке.

РАЗЛОЗИ

Заштитник грађана је 21. јуна 2009. године дошао до сазнања да је особа са телесним инвалидитетом Н.Н., осуђено лице на издржавању казне затвора у Казнено-поправном заводу у, отпочео штрајк глађу 15. јуна 2009. године.

Н.Н. је 22. јуна 2009. године, у телефонском разговору, непосредно обавестио заменика Заштитника грађана Милоша Јанковића о разлозима свог штрајка. Указао је да управа Казнено-поправног завода уније извршила оправку његових електричних инвалидских колица, која су, како је навео, покварена 1. јуна 2009. године приликом претреса од стране службених лица.

У циљу заштите права пок. Н.Н., 23. јуна 2009. године заменик Заштитника грађана Милош Јанковић је успоставио комуникацију са директором Управе за извршење заводских санкција С.С. и в.д. управника Казнено-поправног завода уМ.М. . Објашњено је да се пред надлежним органом води поступак по захтеву за оправку колица и изражено уверење да ће захтеву бити удовољено. Обострано је константована комплексност ситуације и нужност да се реши настали проблем.

Заштитнику грађана је прослеђена одлука в.д. управника Казнено-поправног завода у од 24. јуна 2009. године којом је удовољено захтеву Н.Н. да се на терет Завода изврши поправка његових електричних инвалидских колица. Заштитник грађана је дошао до информација да су, одмах по постигнутој сагласности око избора овлашћеног сервиса, 28. јуна 2009. године колица прослеђена на оправку, као и да је Н.Н. упркос томе наставио штрајк глађу – до коначне оправке колица.

Заштитник грађана је 30. јуна 2009. године обавештен да је Н.Н. тог дана преминуо. Тим поводом је 2. јула 2009. године Казнено-поправном заводу у највљена контролна посета тима Заштитника грађана ради стварања потребних услова за увид у документацију и затворске просторије, као и за разговор са одговорним запосленима, у циљу прибављања релевантних информација потребних за утврђивање законитости и правилности поступања Завода.

Заменик Заштитника грађана Милош Јанковић је 06. јула 2009. године обавио ванредну контролну посету Казнено-поправном заводу у Нишу. Разлог посете је био утврђивање свих релевантних околности везаних за оправку електричних инвалидских колица пок. Н.Н., његов двонедељни штрајк глађу и узрок његове смрти. Чланови тима Заштитника грађана били су Драгана Петковић и Меланија Дивјак стручни сарадници Заштитник грађана.

Током посете Казнено-поправном заводу у Н.Н. најпре је обављен разговор са М.М. в.д. управника Казнено-поправног завода уи Г.Г. начелником Службе за обезбеђење. Извршен је преглед и копирање релевантне документације. Након тога је извршен обилазак и фотографисање павиљона и просторије у којој је пре смрти био смештен пок. Н.Н.

Сви представници Завода који су учествовали у разговорима и обиласку Завода испољили су пуну кооперативност. Омогућен је несметан приступ просторијама у којима је био смештен пок. Н.Н., дозвољен је ненадзиран разговор са осуђеним лицима која су са њим била смештена у истој просторији и разговор са запосленима који раде у павиљону у ком је био он смештен, приступ, стављена је на увид и извршено копирање целокупне документације која се на њега односи, и омогућено је несметано фотографисање павиљона и просторија у којима је боравио.

Пок. Н.Н. је био особа са инвалидитетом, без обе ноге и без једне руке.

Као осуђено лице, казну затвора је издржавао у Казнено-поправном заводу у ..., био је смештен у павиљону Б4, у просторији са још три осуђена лица. Увидом на лицу места чланови тима су се уверили да је простор у коме је боравио пок. Н.Н. био прилагођен његовим потребама. Постављене су прилазне рампе за приступ инвалидским колицима и павиљон и круг за шетњу. Формиран је посебан тоалет који је био подобан да га он користи. У пространој просторији којој је био смештен са још три осуђена лица уведена је струја 220 волти и кабловска телевизија, како би му било омогућено гледање телевизијског програма.

Током посете, М.М., в.д. управника Казнено-поправног завода у ..., упознао је чланове тима Заштитника грађана са околностима везаним за оправку електричних инвалидских колица пок. Н.Н., поступању Завода током његовог двонедељног штрајка глађу и активности које је Завод спровео поводом његове смрти.

Члановима тима Заштитника грађана је указано је да су постојали оперативни подаци да се осуђено лице Н.Н. бави дистрибуцијом и продајом опојних средстава, које уноси приликом повратка са посета. По претходним сазнањима до којих је дошла Служба за обезбеђење, Н.Н. је опојна средства скривао у својим инвалидским колицима.

У циљу пресецања ланца дистрибуције недозвољених средстава, 01. јуна 2009. године је извршен претрес просторија и лица у павиљону Б4, у коме је боравио пок. Н.Н. Током претреса су била отворена електрична инвалидска колица и телевизор пок. Н.Н. Ради тога ангажовано је једно осуђено лице које је по струци електричар. У пуњачу за инвалидска колица који је том приликом отворен пронађени су пуњач за телефон и таблете.

Након извесног времена пок. Н.Н. је почео да изражава незадовољство због квара његових електричних инвалидских колица, која су по његовим речима покварене приликом претреса. Захтевао је да му Завод оправља колица. Пок. Н.Н. се тим поводом 16. јуна 2009. године писмено обратио управнику Завода. У притужби је изнео примедбе на понашање надзорника З.З., указујући да је услед претреса дошло до квара његових инвалидских колица. Тражио је да му колица буду оправљена у овлашћеном сервису о трошку Завода. У притужби је навео да је дан пре започео штрајк глађу који ће прекинути након што му колица буду поправљена и враћена.

Почетак штрајка глађу пок. Н.Н. је 15. јуна 2009. године, што је евидентирано у дневној евиденцији Службе за обезбеђење. Током штрајка глађу, пок. Н.Н. је свакодневно нуђено да оде код лекара што је он одбијао, о чему постоје службене белешке.

В.д. управника Завода је 24. јуна 2009. године донео решење којим се одбија притужба осуђеног Н.Н. од 17. јуна 2009. године да су његова инвалидска колица покварена услед несавесног понашања припадника службе обезбеђења приликом претреса извршеног 01. јуна 2009. године. Утврђено је да је претрес обављен без икаквог насилног поступања и отварања, те да су колица након претреса радила још неколико дана. Осим тога, решењем се надлежне службе завода обавезују да ће обезбедити поправку инвалидских колица пок. Н.Н. у овлашћеном сервису на терет Завода, а због тешке материјалне ситуације у којој се пок. Н.Н. налазио.

Након што је са пок. Н.Н. постигнута сагласност око избора овлашћеног сервиса, 28. јуна 2009. године инвалидска колица, власништво пок. Н.Н., су однета на сервис. Упркос тога, пок. Н.Н. је наставио да штрајкује глађу. У службеној белешци коју је тог дана сачинио

командир А.А., наводи се да је обишао пок. Н.Н. понудивши му да иде код лекара, али је он то одбио рекавши да за то нема потребе.

У прибављеној медицинској документацији и лекарским протоколима није забележено да је лекар обавио било какав преглед пок. Н.Н. током штрајка глађу. В.д. управника завода М.М. је указао да лекар није вршио редовне обиласке пок. Н.Н. у време када је одбијао затворску храну, као и да не постоји редовна евиденција поступања здравствене службе завода за време штрајка глађу осуђеника. Указао је да су постојале информације да у предметном случају није био прави штрајк глађу већ да је пок. Н.Н. само одбијао затворску храну а да се узимао храну коју је набављао у кантини, добијао у пакетима или од других осуђених лица.

Пок. Н.Н. је 29. јуна 2009. године упутио молбу начелнику Службе обезбеђења Г.Г. у којој наводи да је тог дана разговарао са мајстором који је вршио поправку његових инвалидских колица и сазнао да ће она бити поправљена следећег дана. Замолио је да се инвалидска колица што пре преузму из сервиса и да му се доставе. У молби је пок. Н.Н. навео и да ће следећег дана, 29. јуна 2009. године, престати са штрајком глађу.

За време редовног јутарњег бројања 30. јуна 2009. године, у кревету просторије у којој је боравио, осуђеник Н.Н. затечен је без знакова живота, а убрзо након тога је дежурни лекар затворске болнице констатовао смрт. Прелиминарни лекарски налаз је указивао да је пок. Н.Н. боловао од цирозе јетре која је била у поодмаклом стадијуму.

Према изјавама осуђених П.П., Р.Р., В.В. и З.З. од 02. јула 2009. године, који су били смештени у истој просторији са пок. Н.Н., служба обезбеђења је сваког јутра обавештавала пок. Н.Н. о лекарском прегледу на који би требало да оде у заводску болницу, што је он одбијао. Навели су да је пок. Н.Н. био у свесном стању сваког дана од почетка штрајка глађу.

Казнено-поправни завод у је поднео захтев Заводу за судску медицину у за обдукцију леша пок. Н.Н.

У закључку Обдукционог записника Завода за судску медицину у бр. С.254/09 од 01. јула 2009. године, састављеног на при прегледу и обдукцији леша пок. Н.Н., наведено је да је смрт насилна и да је наступила непосредно услед тровања хероином, у условима јакостепено изражене цирозе јетре и њене изузетно ослабљене детоксицирајуће улоге као нарочитог стања организма.

На основу прикушњених информација Заштитник грађана је закључио да су у Казнено-поправном заводу у, предузете све расположиве мере да се пок. Н.Н. омогући смештај примерен врсти и степену његових посебних потреба.

Имајући у виду објективне околности и опште услове смештаја осталих осуђених, Заштитник грађана је става да пок. Н.Н., као особа са инвалидетом, у остваривању својих права није био дискриминисан.

Наиме, постављене су прилазне рампе за приступ инвалидским колицима у круг за шетњу и павиљон у ком је пок. Н.Н. био смештен, а у блоку у ком је била његова спаваоница формиран је посебан тоалет који је био подобан да га он користи и служио је само њему за употребу. Био је смештен у спаваоници површине преко 16 м² са још три осуђена лица.

Током посете чланови тима Заштитника грађана су се уверили да је просторија у којој је пок. Н.Н. био смештен сува, проветрена и довољно осветљена природним и вештачким

светлом. У просторији је уведен прикључак за струју напона 220 волти и кабловска телевизија, како би му било омогућено гледање телевизијског програма.

Заштитник грађана је као неспорно утврдио да је лекар није обавио ни један преглед пок. Н.Н. током његовог штрајка глађу, односно одбијања заводске хране, што представља пропуст у раду.

Заштитник грађана је става да када лице које је на извршењу казне затвора или у притвору објави штрајк глађу, односно одбија храну или воду, лекар мора о томе бити одмах обавештен усмено и писмено кроз одговарајућу евиденцију.

Лекар је обавезан да одмах по пријему обавештења приступи штрајкачу глађу у просторији у којој штрајкује.

Лекар је посебно обавезан да утврди да ли је штрајкач глађу свестан последица не узимања хране или воде, а ако није свестан да га о томе поучи.

Лекар је обавезан да одмах изврши здравствени преглед и сачини писмени налаз о здравственом стању лица за које је обавештен да је објавило штрајк глађу, односно да одбија храну или воду.

Лекар је обавезан да лице које је објавило штрајк глађу, односно лице које одбија храну или воду, свакодневно посећује, да га прегледа и да о сваком прегледу сачини писмени налаз.

Лекар је обавезан да води евиденцију о поступања здравствене службе завода према лицу које је објавило штрајк глађу, односно лицу које одбија храну или воду.

Уколико лице које је објавило штрајк глађу одбијањем хране озбиљно угрози своје здравље или живот, лекар је обавезан да према њему примени расположиве мере према општим медицинским прописима.

Околност да постоји сумња да лице које је објавило штрајк глађу и одбија заводску храну, конзумира храну коју набавља из других извора (нпр. пакети, кантина, осуђена лица), не ослобађа лекара обавезе да га свакодневно посећује, прегледа и да о сваком прегледу сачини писмени налаз.

Околност да лице које је објавило штрајк глађу одбија лекарски преглед, не ослобађа лекара обавезе да га свакодневно посећује и омогући му здравствени преглед, као и да то писмено констатује.

Заштитник грађана је утврдио да Казнено-поправни завод у ... није благовремено приступио оправци инвалидских колица пок. Н.Н., што представља пропуст у раду.

Када се покваре или оштете инвалидска колица, протеза или било које друго помагало за кретање особе са телесним инвалидитетом која је на извршењу казне затвора или у притвору, услед чега то лице није у могућности да се самостално креће, настали квар или оштећење треба отклонити у најкраћем могућем року, без обзира на разлог квара или оштећења.

Разлог квара или оштећења помагала које је неопходно кретање особе са телесним инвалидитетом није од утицаја на обавезу да Завод на терет сопствених средстава изврши благовремену исправку помагала или обезбеди адекватну замену.

Околност да је квар или оштећење помагала за кретање особе са телесним инвалидитетом настао намером или немаром особе која непосредно користи то помагало може бити цењена у евентуалном поступку утврђивања дисциплинске одговорности тог лица за причињену материјалну штету или у поступку за накнаду штете, а не ослобађа завод обавезе да изврши неопходну оправку.

Заштитник грађана је утврдио да Казнено-поправни завод у ... није спречио пок. Н.Н. да набави и унутар Завода узима опојне дроге - хероин, што представља пропуст у раду.

Заштитник грађана је става да је крајње непримерено присуство дроге у заводима, посебно да се дешавају случајеви да осуђени у заводима умиру од прекомерне дозе тешких дрога попут хероина.

У том смислу, неопходно је предузети све расположиве мере у циљу спречавања уношења опојних дрога унутар завода, као и спречавање њеног коришћења у Заводу.

Неопходно је интензивирати тестирање на дрогу свих лица на извршењу казне затвора и притворених лица за које постоји основана сумња да узимају опојне дроге, те према свима за које налаз теста буде позитиван предузети законом предвиђене мере.

ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

Саша Јанковић

Доставити:

- Казнено-поправном заводу у ...
- Управи за извршење кривичних санкција